

101 1/57
63 1/57

1. ביום 8.6.67 בשעה 14.00 לערך, חקפו מסוסי חיל האוויר הישראלי כלי שיט שנמצא כ-20 מיל צפונית מערבית מאל-עריש, וכארבעה-עשר מיל מחוף ברדויל. כמחצית השעה לאחר מכן, חקפו טרפדות חיל-הים הישראלי את אותו כלי השיט ומגעו בו בטורפדו. לא חלף זמן רב וחוף כרי חקיפת הטרפדות התברר, כי כלי השיט, אשר נחשב כאונית אויב, הנו כלי שיט השייך לצי ארצות-הברית, בשם "ליברטי". והחקפה הופסקה מיד, אך למרבה הצער, כפי שהתברר לאחר שנגרם כבר אבדן נפש ונזק לרכוש.

2. על מנח להבין את השתלשלות האירועים אשר הביאו לתקרית מצערת זו, עלינו לסקור מספר התרחשויות אשר קדמו לה.

3. התקרית אירעה ביום הרביעי למלחמה. ביום זה נמצאו כבר העיר עזה, אל-עריש ואף השטחים המשתרעים עד לתעלת סואץ - בידי כוחותינו. אמנם שליטתנו באויר היחה מוחלטת, אך כוחותינו נהלו עדיין קרבות בסיני וכך החקיימו פעולות בים. גם ביום התקרית, בשעות שלפני הצהריים, צאצא ההנהלה קרבות ימיים לאורך חומי המדינה וצוללת של האויב טובעה ע"י כוחות חיל-הים.

4. בשעות שלפני הצהריים, בין השעות 11.00 ל-12.00 נתקבלו במפקדת חיל-הים דיווחים משני מקורות נפרדים, אצא לפיהם מפגזים את אל-עריש מהים. הואיל ובימים שקדמו נתקבלו הודעות בדבר הפגזות מהים שהתבררו לאחר מכן, נצטווה רס"נ פנחס, שהיה נציג חיל הים במשל"ט אויר לבדוק מהימנות הדיווח. רס"נ פנחס החקש עם חיל האויר, ענף מבצעים, ונאמר לו שמקור הדיווח הוא אצא קצין סיוע קרקע-אויר בשדה אל-עריש. מיד לאחר מכן נודע לו מנציג החיל במצ"ע שהידיעה אודות ההפגזה, אשר נתקבלה אצלם - מקורה במיקוד דרום.

יצוין עוד, כי הדיווחים מפיקוד דרום בדבר ההפגזות לוו גם בהודעה כי שתי אניות נראות כמחקרבות לחוף.

5. ב-12.05 ניתנה הוראה לשלשה סטר"ים של פלגה שנמצאה באשדוד להחליג לכיוון אל-עריש. הדיווחים בדבר ההפגזה המשיכו להגיע לאג"מ מבצעים, ועל סא"ל לוי, נציגו של חיל-הים במצ"ע הופעל לחץ, בבחינת "זה שעות מפגזים את החוף ואחם - אנשי חיל הים - אינם מגיבים". סא"ל לוי החקש עם מפקדת חיל הים והציע תגובה לאחר נאמר לו כי סטר"ים נשלחו למקום - לגילוי המטרה - וכן תואם עם נציג חיל הים במשל"ט אויר, כי ברגע שהסטר"ים יגלו את המטרה יוזנקו מטוסים. בינתיים נפטר גם למפקד פלגת הסטר"ים הפליג כבר בכוון שהורו לו, בדבר הפגזת חוף אל-עריש והוא נצטווה ליצור קשר אלחוט עם המטוסים ברגע שיופיעו מעל המטרה.

6. בהתאם לרשום ביומן הפלגה נתגלחה בשעה 13.41 מטרה כשהיא נמצאת במרחק כ-20 מיל צפונית מאל-עריש; הפלגה נצטווה "להכנס ולזהות את המטרה", והיא דיווחה כי המטרה הבלתי מזוהה נעה במהירות של 30 קשר מערבה, דהיינו, לכיוון פורט סעיד. לאחר דקות מספר, דיווח מפקד הפלגה כי המטרה, הנמצאה 17 מיל ממנו, נעה במהירות כ-20 קשר, והואיל ולא יוכל להשיגה - ביקש להזניק לעברה מטוסים. המפל"ג אף דיווח כי המטרה שיוחה כיוון שיוחה, כמנסה לברוח.

7. א. עקב פניה מפקדה חיל הים, באמצעות נציגה במטל"ס חיל האוויר, הוזנקו מטוסים למטרה - כמבוקש; הטייסים ביצעו יעף מעל האניה מתוך נסיון לזהותה; לדבריהם חיפשו דגל אך לא מצאוהו; כן לא מצאו סימן זיהוי אחר. לעומת זאת קבעו כי צבעה של האניה הוא אפור, (כצבעה של אניה צבאית), וכי בחרטומה מצויים שני תוהמים, ודיווחו על כך למפקדה.

בהנחה שבפניהם מטרת אויב, ניתנה למטוסים פקודה לחקור; בשלב ראשון של חקירת המטוסים נורו לעבר האניה יריות בתותחים וצליפות מקלעים, ובשלב שני נזרקו לעברה פצצות נפל"מ, אשר גרמו לשריפות, והאניה נראתה כשעשן מתאבק ממנה. המטוסים נצמחו להרפות מהמחרה ולאפשר לסטר"ים, אשר צמצמו את המרחק אליה, להכנס לחקיפה, אך ביעף האחרון הבחין המטוס אשר הנמיך סוס באותיות 5-5-5 על דופן האניה.

8. עם החקבל הידועה על הסימון כו הבחינו הטייסים כאמור לעיל, נמטרה הוראה לפלגה הסטר"ים לא לתקוף את האניה כי נמכן זיהוי לא נכון, המפל"ג נצטווה להחקר אל האניה כדי ליצור קשר עין עמה ולזהותה. ההוראה בוצעה, והמפל"ג הודיע כי האניה נראית כאנית סוחר או כאנית-אספקה. כמו כן אוות מפקד הפלגה לעבר האניה וביקשה להזהרות. אולם זו ענתה באיתות שאצטט שפירושו "הזהרה אחר תחילה". בינתיים הובא בפני המפל"ג ספר זיהוי ציי ערב, ותוך עיון בו והשוואה למטרה שנראתה בפניו - הגיע למסקנה כי בפניו אנית אספקה מצרית בשם "אל קציר", בו בעת הודיע למפל"ג מפקד טרפדת אחרת של הפלגה, כי זיהה אף הוא את האניה "כ"אל-קציר" המצוית ואז בשעה 14.36 ניתן האישור לפלגה לחקוף טורפדו. ואמנם שולח טורפדו לעבר האניה אשר פגע בה. רק בשלב מאוחר יותר, כאשר אוות הטרפדת החקרבה מצדה השני של האניה, הבחינה באותיות 5-5-5 על הדופן ואז ניתנה ההוראה הסופית להפסיק את ההחקפה.

יצויין, כי כל עת המגל לא נראה כל דגל אמריקאי או דגל כלשהו על האניה, ורק הליקופטר אשר נשלח לאחר החקיפה כדי להושיט עזרה - אם יהיה צורך בה - הבחין בדגל אמריקאי קטן מחנוס על המטרה. בשלב זה זוהתה האניה סופית כאנית הוזנה של צי ארצות הברית.

9. אף כי בכל שלבי החקירה לא הובאו בפני ראיות על חוצאות החקיפה, הרי סביר להניח, לאור העדויות א באשר לאופי העגיעות, כי נגרם אבדן חיים וכן נזק וזכרי לאניה; עם זאת לפי הרייות המצויות בפני, הצליחה האניה לעזוב את מקום החקרית בכוחות עצמה ולהסתלק מהזירה, מבלי שחזקק לעזרה שהוצעה לה.

10. תארחי בקצרה את החקרית שכן בעקבותיה הוגשה בפני קובלנה ע"י החובע הצבאי הראשי, בהתאם להוראה הפרקליט הצבאי הראשי על עריכת חקירה מוקדמת, הואיל ולדעתו נעברו עבירות טביח דין צבאי מוסמך לדון בהן. אולם בטרם אדון בשבע פרטי הקובלנה, שומה עלי לתאר בקצרה מספר עובדות, שיש בהן, כדי להסביר את הרקע לקובלנה, ואשר לה חובן בלעדית.

11. ביום החקרית, בשעה 04.10, יצא מטוס לסיוור הוויר ובו צופה ים, אשר דיווח בסביבות 06.00, כי 70 מיל מערבית בחל - אביב נמצאת אניה. האניה זוהתה לאחר מכן כאנית אספקה של הצי האמריקאי. בשעה 09.00 לערך הודיע מטוס ישראלי שעבר מעל הים, כי כ-20 מיל צפונית לאל-עריש, ראה אנית מלחמה, אשר בנסיונו לזהותה וחתונה יליו באש. בחקירה שנערך לסייח בשעה 09.40, החברר כי הידועה הוויר הידועה עליו אינה מבוססת, ס ו ד י

3.5.1.1
3.5.1.1

סד י

- 3 -

וכי האניה הנה "בצבע אפור, שמנה מאד והגשר באמצע".
בשעה 10.55, דיווח רס"נ פנחסי, ממשל"ט חיל האויר, למפקדת חיל הים, כי האניה עליה דווח בשעות הבוקר הנה אנית האזנה אלקטרו-מגנטית של צי ארצות הברית בשם "ליברטי" אשר סימונה הוא - G.T.R.5 אסדה שעה נמצא במפקדת חיל הים סא"ל לונץ, אשר מסמך מילא מקומו של ראש ענף טבצעים בחיל הים סא"ל גלעד.
12. עם קבלת ההודעה ממסוט הסיור על המצאה של האניה, כמפורט לעיל, היא סומנה על שולחן המי"ק (מרכז ידיעות קריות) במפקדת חיל הים. תחילה סומנה המטרה בצבע אדום, שפירושה מטרה לא מזוהה, ולאחר מכן, מיזוהתה האניה כאנית אספקה של הצי האמריקאי, הוחלף סימונה לירוק - והיינו אניה ניטרלית. בסביבות השעה 11.00 לאחר שסא"ל לונץ קבל הדיווח האמור לעיל מרס"נ פנחסי, והבין, כפי שהעיד, כי החיחס למטרה שמיקומה היה נכון לשעה 6.00 בבוקר, הורה על מחיקתה מעל השולחן משום שעל מיקומה בעת הדיווח לא ידע דבר.

ברור אימה, כי אמהרגע שנחקבלו הדיווחים בדבר הפגזה חוף אל-עריש, והחלה פעילות מחקרת חיל הים, כולל לקדם פני אויב משוער, ועד לחקירת האמורה עם הניה "ליברטי" לא נמצאה זו על שולחן המי"ק במפקדת חיל הים.

13. עם החקבל הדיווחים בדבר הפגזה חוף אל-עריש, קרא סא"ל לונץ לגשר הפיקוד את רס"ח-ים אל"מ רהב, והוא האיש אשר קבל הפיקוד על הגשר. הורה על הוצאת הסטר"ים, הזנקת המטוסים ותקיפת המטרה על ידם.

בשעה 14.20 הגיע מפקד חיל הים לגשר הפיקוד, והוא שאישר למפל"ג תקיפת הטורפדות. בשלב הראשון של הפעילות, עם הופעת רס"ח ים, נוכח בגשר סא"ל לונץ, כממלא מקומו ראש ענף טבצעים חיל-הים (תפקיד אותו קבל מסא"ל גלעד בשעה 10.30 בערך). בשלב יותח מאוחר, חזר סא"ל גלעד לגשר הפיקוד.

14. נושאם של 2 הפרטים הראשוניים של הקובלנה הוא, אי דיווח של העובדה כי בשעות הבוקר של יום החקירה נראה אסמא האניה האמריקאית "ליברטי" ששה בקרבת חומי המדינה. לפי הפרט הראשון - לרס"ח-ים ולפי הפרט השני - למשל"ט חיל-אויר. בהתאם לפרט השלישי של הקובלנה - "לא נבדקה אכהלכה מידת אמתותן ואמינותן של ידיעות שהגיעו למשל"ט חיל-אויר, לנציג הבכיר של חיל-הים ליד חיל האויר ולנציגות חיל הים במצפ"ע, לפיהן הופגזה אל-עריש מהים".

הפרטים ~~אחרים~~ הרביעי והחמישי הינם חילופיים, אסמא ומיחסיים החרשלונו בכך כי ניתנה הוראה לחקוף מטרה שנחשבה כמטרת אויב, מבלי לבדוק את זהותה הלאומית, ומבלי להכיר בחשבונו כי האניה "ליברטי" נראתה בשעות הבוקר של אותו יום כשהיא ששה בקרבת חומי המדינה.

בפרט הששי קובל החצ"ר על כך שלא נמסרה למפלג. הוראת מחלקת ים שלה לחקוף אניה, שנחשדה ע"י המפל"ג כאניה אויב, "בשל החשש לטעות ואי הבטחון ~~אצל~~ לעניין זהותה האמינית של אותה אניה".

לבסוף, בפרט שביעי, קובל החצ"ר על כך "כי מטחסי חיל האויר והטורפ"ט חקפו את האניה הימריקאית "ליברטי" מחוץ הנחה בלתי מבוססת - חולדה אי נקיטת האמצעים הסבירים לבירור נאום של זהותה - כי היא אנית מלחמה מארית".

סד י

דף. 9. מחור...
עוחק... מחור. 8.

לביטוס קובלנחו השמיע החצ"ר 34 עדים, וכן הואגו בפני 14 מוצגים שונים. בסיכומיו טען אצטל החצ"ר כי על פי חומר הראיות ניתן ליחס ביצועה של כל עבירה המופיעה בקובלנה לחיילים שונים, אותם ציינ^{הם} אף שבקובלנה עצמה לא צוינו נאשמים, כאמור בסעיף 294 (א)(2) לחש"צ.

15. אצטל בהחלטת-ביניים מתאריך כ"ז סיון תשכ"ז (5.7.67) קבעתי כי "נראה לי לכאורה שיחכן כי נעברו עבירות החרשלות-ע"י סא"ל לונץ על כך שלא דיווח לראש מחלקת-ים שביום התקריה נראתה האניה האמריקאית "ליברטי" ששה בקרבת ולאורך חומי המדינה, וכן "כי יחכן שהחרשל בכך שלאחר שנודע לו כי המטרה שדווח עליה שמפציצה כביכול אח חופי אל-ערש, מסומנת באותיות CTR-S, לא דיווח לרמ"ח ים ו/או למפקד חיל הים, כי כלי שיט באוחו סימון או בכימון דומה זוהה עודם לכן".

בעקבות החלטתו הנ"ל הופיע סא"ל לונץ כנאשם, כשהוא מיוצג ע"י הסניגור הצבאי הראשי, השמיע 3 עדי הגנה, מסר אמרה בשבועה והציג 5 מוצגים.

16. לפני שאדון בכל פרט ופרט, שבקובלנה, חרי עלי לציין כי ברור לי, שאין זה מתפקידי לקבוע באיזו צורה שהיא אם נהגה האניה "ליברטי" כשורה בשלב כלשהו שקדם לחקריה או בעת החקריה עצמה, אלא תפקידי הוא להחליט באם נעברה עבירה כלשהיא ע"י חייל מחיילינו שהיו מעורבים בחקריה זו, היינו, כאמור בסעיף 297 לחש"צ, להחליט "אם יש מידה מספקת של הוכחות לכאורה המצדיקות את מסירת הנאשם לדין או לא". יחד עם זאת היות ונושא הקובלנה שבפני הנו עבירות החרשלות, לא אוכל לקבוע סבירות התנהגות של כל הנוגעים בדבר מבלי לבחון התנהגותה של האניה על רקע המצב הכללי, כמי שהתברר לפני. כאמור ארעה החקריה בעיצומה של המלחמה, בקרבה יחרה לחופים בהם התנהלו אף עדין קרבות וביום מחקריה - בשעת בבקר - אף טובעה צוללת ע"י חיל הים הישראלי.

הוברר לי, ללא צל של ספק, כי האניה נפגעה באזור שכונה "כאזור זירת הקרבות הימיים", במקרה של התנגשות בין הצי הישראלי לצי מצרית^{אמנם}, בעת הפגיעה נמצאה האניה מחוץ למים הטריטוריאליים, אולם הועד בפני כי האיזור הוכרז ע"י שלטונות מצרים כאזור שהשיט מסוכן בו, הכרזה, שיש להניח, כי הגיעה לכל כלי השיט שנמצאו בסביבה. יחד על כן, מקום החקריה אינו משמש כנתיב שיט מוכר. הוסבר לי כמו-כן כי נוהג הוא שאניות מלחמה כוריעות על אצטל^{התקרב} לחופי מדינה זרה, בפרט - באזורים רגישים, דבר שלא נעשה במקרה זה.

17. אדון עתה בפרטי הקובלנה.

סרוניתו הראשונה של החצ"ר היא נגד סא"ל לונץ, על כך שלא הטב והשומת לבו של רמ"ח ים לעובדה שבשעות הבוקר ששה האניה "ליברטי" בקרבת חופי המדינה. מחדל זה מתחלק לשני שלבים: הראשון - שקדם לחקיפת המטוסים והשני - שלאחר דיווח המטוסים בדבר זיהוי האותיות על דופן הניה.

לאור עדותו של רמ"ח ים אל"מ רהב, בפני, כי לא ידע כאוחו יום על המצאה של ה"ליברטי" באיזור, סברתי בחילה שסא"ל לונץ, יחכן ולא נהג כפי שקצין טביר היה חייב לנהוג, אולם בפרשח ההגנה העיד רס"נ חסיהוף, ששימש קצין משמרה במפקדת חיל הים, כי בעת ניהול הקרב נגד הצוללת היה רמ"ח ים נוכח על גשר הפיקוד. באותו זמן הייתה הניה אספקה אמריקאית מסומנת על שולחן המי"ק בסימן אדום, וברגע של רגיעה בקרב, בירר מפקד החיל, שניהל אף את הקרב, את פשר הסימון והורה להוולפו לסימן ירוק.

דף 5. מחור 9. דף 1.
עוק. 1. מחור 3. דף 1.

ס"ל לונץ העיד כי היה עד להתרחשות האמורה, אססא וחסיק ממנחם כי רמ"ח ים יודע על המצאה של אניה האספקה האמריקאית באיזור, כפי שדיווח עליה כבר משעות הבוקר. הנחה זו נראית לי כסבירה במסיבות ועל כך הנני סבור כי לא הוכחה התרשלות מצדו אף לכאורה. לגבי השלב השני - היינו אי הפנית חשומת לבו של רמ"ח-ים לכך שהאוחיות עליהן דיווחו הסייסיים כנמצאות על דופן האניה דומות לאוחיות הסימון של האניה "ליברטי". הרי לדעת השקולה, לא היה סעם כי יחזור בפני רמ"ח ים על ידיעה זו.

העדים סירו, כי רס"נ פנחס, העביר לגשר הפיקוד בחיל הים, אחי הדיווח על האוחיות ועל דמיונם לסימון ה"ליברטי", וסרן מעוז, אשר שוחח איתו, חזר על דבריו בקול רם, באופן שנשמע ע"י כל הנוכחים בצשר, כולל הרמ"ח-ים וס"ל גלעד. מה סעם היה, איחוא, להפנות חשומת לבו של רמ"ח-ים, לעובדה עליה הוכרז ע"י סרן מעוז בקול, מה עוד שכמי שכבר ציינתי, הנני ס"ל לונץ באופן סביר, כי עובדת המצאה של ה"ליברטי" באיזור - הייתה ידועה לכל הנוגעים בדבר.

אמנם, לא קישר איש מהנוכחים דיווח זה עם המטרה המוחשית, אך בשאלה זו אדון לכשאטפל בסבירות חקיפתה של המטרה, במסיבות המקרה.

18. לגבי הפרט השני: סען רס"נ קדמי, כי שומה היה על רס"נ פנחס לדיווח למסל"ט אווירי בו ייצג את חילו, את הידיעה על המצאה של ה"ליברטי" באיזור, ומשלא עשה כן, הרי התרשל במילוי חפידו.

אין ממש בטענה זו. האחריות על הגנת המדינה בפני טעולות מחיטא הנה בהחריטות הבלעדית של חיל הים. הוברר לי, כי חיל האויר מילא במקרה הנדון חפיד סיוע בלבד, כשהאחריות של זיהוי וחקיפה הייתה על חיל-הים. גט אם ניתנה הפקודה לסייסיים לחקוף ע"י ממקדת חיל - האויר, הרי הייתה זאת פקודה שניתנה ע"י חיל הים, שהועברה באמצעות ממקדת חיל האויר, והאחריות להנחנה חלה על מי שנחנה במפקדת חיל הים.

רס"נ פנחס ידוע ידע, כי הדיווח על ה"ליברטי" הועבר על ידו למפקדת חיל-הים, ורשאי היה להניח כי מי שהחליט על החקיפה החליט כך לאחר שהביא בחשבון שיקוליו את העובדה הנ"ל. מה סעם להזרים ⁶ האויר ידיעה ושיקולים שאינם נוגעים לו?

19. נראה לי כי יהיה זה נכון בשלב זה לדון בפרט השני, הוא הפרט בו קובל הווצ"ר על שלא נכסרה למפל"ג הוראת מחלקת-ים שלא לחקוף אניה שנחשדה ע"י המפל"ג כאניה אויב, בשל החשש לסעו ואי הבטחון לענין זהותה האמינית של אותה אניה.

ביומן האירועים של טרפדח הדגל בה היה המפל"ג, רשומה כי בשעה 14.20 בערך נחקבלה הוראה מיט/3 שזו לשונה: "לא לחקוף, יתכן והמטוסים לא ייהו נכון". רישום יומה ובאותו זמן נמצא ביומן המלחמה של יט/3, כהוראה שנמסרה לעלגה.

ה הוצג הרישום בפני המפל"ג, סען הוא כי הודעה מעין זו לא הגיעה לאזניו. סג"מ יפרת, סגן מפקד הטרפדח אשר באמצאותו נוהל הקשר בין המפל"ג לבין יט/3 העיד כי עבד את ההודעה ומסרה למפל"ג.

אומנם אין שיקולי מהימנות-עדיף צריכים להיות בגדר שיקולי, אולם נראה לי כי במהלך חקין של ההתרחשויות כפי שתוארו, הועברה הידיעה במהלך החקין של-הדיווח לגשר המפל"ג.

דף 6. מחוך 9. 388
עוהק מח' 1. מחוך 3. 188 קים

יחכן כי הידיעה נעלמה מחודעתו של סא"ל ארן - המפל"ג בלהט הקרב.

מכל מקום, יהא הדבר נאשר יהא, אין בפני מדה מספקת של ראיות המצדיקות להעמיד נאשם כלשהו אס"ל לדיון בנקודה זו, והריני מחליט בהחלט לכך.

20. הפרט השלישי ענינו כאמור, אי בדיקה מספקת של אמינות הדיווח על הפגזות

אל-עריש, ע"י רס"נ פנחסי, שנצטוו לעשות כן ע"י רמ"ח-ים.

אין חולק על כך, כי רס"נ פנחסי בירר במפקדת חיל-האוויר מקור הדיווח בדבר ההפגזות

ונאמר לו כי מקור הידיעה הוא קצין סיוע קרקע-אוויר באל-עריש. מיד לאחר מכן הודיע

לו רס"נ טל ממצ"ע כי באג"מ/מבצעים מחקבלים דיווחים מפיקוד הדרום בדבר ההפגזות.

טענה החצ"ר היא כי ברגע שהמל"טים הטיל ספק בנכונות הדיווח, חייב היה רס"נ פנחסי, לוודא

את נכונותו ע"י ההקשרות עם מקור הדיווח הראשון.

אין טענה זו נראית לי כלל ועיקר. המדובר הוא בדיווחים בעת מלחמה שמקורם בצינורות

דיווח מקובלים, ונראה לי, כי ראוי מפקד להניח כי כל דיווח כזה המחבל אצלו הנו נכון

ולהתייחס אליו ככל הרגילות כל עוד הידיעה היא בגדר סבירה. שהרי אחרת, אם תרצה

לומר השומה עליו בבואו נכונות כל ידיעה ממקור ראשון, אין חולק על כך הידיעה כשלעצמה היתה

מחבלת על הדעת, ואם הטיל בה הרמ"ח ספק, הרי זה היה רק עקב דיווחים קודמים שנמצאו

לא נכונים, אך לא בגלל אי סבירותה של הידיעה. ברגע שרס"נ פנחסי בירר את מקור

הדיווח שהגיע לחל-אוויר, ומיד אישר חוקן הידיעה ממקור אחר-דהיינו מפיקוד דרום

באמצעות אג"מ-מבצעים, ביררו לדעת, בצורה מספקת וסבירה את נכונות הידיעה.

21. נותר עוד לדון בשלש הפרטים, הרביעי, אחמישי והשביעי של הקובלנה, אשר ניתן -

כך נראה לי - לראותם כמקשה אחת.

טענה החצ"ר היא, כי היה משום רשלנות במתן ההוראה לחוקן אנניח מלחמה מבלי לוודא

קודם לכן באורח מוחלט את זהותה האומית, ומבלי להביא בחשבון את הנצאה של הנניח

האמריקאית "ליברטי" בשעות הבוקר בקרבת חופי המדינה. את הרשלנות שהביאה למתן ההוראה

למטוסים ולסטר"ים לחקוף את האניח רואה החצ"ר, בסכמו א. הקובלנה בפרט השביעי.

במתן המקורה לחקוף מתוך הנחה בלתי מבוססת כי המדובר באניח מלחמה מצרית, וזאת כתולדה

של אי נקיטת אמצעים סבירים לבירור נאות של זהותה. משוחפים לרשלנות זו כורך החצ"ר את

רמ"ח-ים, אל"מ. רהב, אח ראש ענף ים/3 - סא"ל גלעד, אח סא"ל לונץ שמילא את מקומו בפרק

זמן מסוים באותו יום, את המפל"ג סא"ל אורן ולבסוף, אם כי בעקיפין, את רס"נ פנחסי ורס"נ

ברנע.

22. נראה לי שניתן לחלק את פעילות כההיינו בחקירת הנדונה לחלשה שלבים:

א. השלב הראשון בו ניתנה ההוראה למטוסי חיל-האוויר לחקוף את המטרה וחקינות.

ב. שלב ביניים, שלאחר דיווח המטוסית על סימון האניח המותקפת באותיות "STR-S"

ג. זיהוי המטרה כאניח "אל-קציר" וחטיפתה בטורפדות.

23. סבורני, ועל טי העדויות ששמעתי, כי חמשה היו הגורמים בעקבותיהם נוצרה ההנחה כי

המטרה היא אניח אויב ושיש לחקפה.

א. הדיווח על הפגזות חוף אל-עריש במשך שעות רצופות.

ב. כהירות החנויה של המטרה שנחלחה ע"י החטרים כדי 28-30 קשר.

דף מס' 9... מחור. 3...
עוזק מס' 1... מחור. 3... ומ

ג. כיוון שהנועצה של המטרה לפורט סעיד.

ד. דיווח מהמטוסים כי המטרה היא אניה צבאית ואין עליה סימן זיהוי של חיל הים, או כל סימן זיהוי אחר.

ה. מקום המצאה של האניה - בסמוך לחוף באיזור קרבות.

אין ספק כי הגורם הדומיננטי היה מהירות התנועה של המטרה וכיוונה. המפליג הוא כי שני סטר"ים של הפלגה הם שקבעו את המהירות הנ"ל, למרות שהוברר לי מעל לצל של ספק, כי אין אניה מסוגה של ה"ליברטי" מסוגלת לתחם מהירות העולה על 15 קשר, וגם זאת הגבול מירבי וחיאורטי.

24. החצ"ר בסכמו טענוחיו לגבי שלב זה של התקרית חזר ועמד על כך כי שורש רשלנותם של כל הגורמים הוא בכך שלא שיוו נגד עיניהם נוכחותה של האניה ליברטי בקרבת מקום, ושלא קשרו בין המטרה שנחלתה ע"י הסטר"ים לבין אניה זו.

נראה לי שהנוגעים בדבר רשאים היו להניח כי בפניהם דיווח נכון באשר למהירות של המטרה, עם המגבלות המקובלות לגבי טעות סבירה של 25% - 10% אחוז, כשהם סומכים על האמצעי הקיים לקביעת מהירות המטרה.

המהירות הראשונית של המטרה, שנקבעה ע"י הסטר"ים ל-30 קשר, ונחקלה בספקנות, אומחה במשך דקות מספר ואושרה סופית כמהירות של 28 קשר, אסמקא כמקובל בים.

המהירות של המטרה היא איפה שהביאה למסקנה הסופית והוודאית כי המדובר בכלי מיט מלחמתי ולכן גם לא היה מקום להעלות על הדעת לאור נתון זה, כי יתכן והמטרה היא האניה "ליברטי".

אם להוסיף לכך את יתר הגורמים שנמנו לעיל, ברי היה, במשקלם המצטבר, כדי לבטל הנחה כלשהי בדבר קשר בין אניה האספקה האמריקאית שדווח עליה בבקר במקום אחר לבין המטרה שנחלתה ע"י הסטר"ים.

סא"ל לונץ העיד כי לא הובא לידיעתו בעת כניסתו לתפקיד, הדיווח בדבר המצאה של אניה במרחק - 20 מיל צפונית מאל-עריש, הדיווח שנחבל בשעה 9.40 במפקדה חיל הים, ואילו הדיווח של 10.55 החיחס כאמור להמצא ה"ליברטי" 70 מיל מערבית מח"א בשעות הבוקר ~~המסומנות~~ המוקדמות. את ארחיק לכת ואומר, כי לי נראה, לאחר שמיעת כל העדים, כי גם בהנחה שהמצאה של ה"ליברטי" -

בחור שכזו, 20 מיל צפונית מאל-עריש היה ידוע לנוגעים בדבר לא היחה משחנה ומסקנה באשר למהות המטרה שנחלתה ע"י הסטר"ים, כי המדובר הוא באניה מלחמה של האויב, לאור כל הנתונים, כאמור.

מאחר והגעתי לכלל דעה כי ההנחה שהמדובר באניה אויב היחה סבירה, הגעתי למסקנה שמתן הפקודה למטוסים לחקוף היחא מוצדק, לאור המסיבות כאמור.

25. בשלב השני של פעילות כוחווינו, עם התקבל הדיווח של הטייסים בדבר היותה שנחבלו על דופן האניה המוחקפת, ניחנה ההוראה להפסיק את ההתקפה, ובשלב מאוחר יותר נאטוה המפליג לגשת למטרה ולזהותה זיהוי - עיון. בשלב זה החעורר אמנם חשד בלבו של סא"ל לונץ כי יתכן והמטרה שהוחקפה לא היחה מטרת אויב, אולם בשעה זו פקד על הפעילות רמ"ח ים, כשלידו סא"ל גלעד אשר חזר בינחיים לגשר הפיקוד. חוך כדי שיקול ונסיונות זיהוי במפקדה חיל הים, הגיע מפקד החיל לגשר הפיקוד. חוך כדי שיקול ונסיונות זיהוי במפקדה חיל הים, הגיע מפקד החיל לגשר הפיקוד, והוא קבל הפיקוד במקומו של הרמ"ח.

נראה שמחוך לבטים והעלאת האפשרות של הסוואה בהימון ע"י אניה מצרית, ויכח במפקדה חיל הים לזיהוי עין ע"י מפקד הפלגה במקום. זיהוי זה לא אחר לבוא, כשהמפליג הודיע על זיהויא ודאי של

דף מס' 8. מחור 9...
עוחק מס' 1. מחור 3....

כלי השיט כאניה חובלה מצריח בשם "אל-קציר". יצוין כי זיהוי המטרה כ"אל-קציר" נעשה ע"י המפל"ג וגם ע"י מפקד סט"ר אחר, ונוכחתי לדעת מחור עיון בחבלומי שחי האניות כי קיים דמיון בין השחיים, וכי קיימת אפשרות של טעות בזיהוי, ביוחד בשים לב לעובדה כי הזיהוי נעשה בעת שהאניה היחה אפופה צ ישן.

התצ"ר חקף זיהוי זה כבלתי סביר, לאור העובדה כי נהיר היה לכל המע רבים במרשה שלא יתכן שאניה עזר זו הפגיזה אח תופא אל-ערש, או שהיא נעה אי פעם במהירות של 30 או 28 קשר. כן טען, כי לא היה הגיון בהמצאה במקום הוקרית. החשובה לטענה זו, כפי שהוסברה לי, כי הנוגעים בדבר רשאים היו לשער מחור הנחה שאמנם הופגז החוף, כי היא הורחה אולי חלק מכלי שיט שעסקו בהפגזת החופים ואשר הצליחו להסתלק מהמקום, בעוד שהיא אצא מיגרה אחריהם, או כפי שטען אחד העדים, שהוא באה כדי לעזור בפינויים של חיילים מצריים, אשר הסתובבו בשטחים שנכבשו ע"י כוחותינו.

26. אין טפק כי העובדה שהאניה "ליברטי" סרבה להזהות בפני הסטר"י חרמה חרומה נכבדה בטעות שבזיהוי. מפקד הפלגה העיד שאותה לאניה "ליברטי" לאחר חקירתו המסוסיס, וביקשה להזהות, ונענה "הזדהה אתה תחילה". אם ניתן עוד להסביר התנהגותו של רב חובל ה"ליברטי" במנהג הקיים כפי ששמעתי במסורת הימית, כי אין כלי-שיט של מעצמה מזדהה תחילה בפני כלי שיט קטן הימני, הרי אין להבין התנהגות זאת כשהבקשה להזהות בזה לאחר חקירת המסוסיס, עובדה שהיחה צריכה להביא, לדעתי, לתודעתו של רב החובל כי הוא הוחקף מכיוון שנחשב כמטרת אויב.

על אלה, עלי להוסיף כי מפקד הפלגה העיד מנסיונו של חיל היס במלחמת "סיני" כי כשנחבקה המשתחת "איברהים אל-אואל", להזהות ע"י כלי שיט זולנו, ענתה אותה חשובה - "הזדהה אתה קודם". כן העידו מפקד הפלגה ומפקד אחד הסטר"ים כי דווח על פתיחת אש מהמטרה לעבר אחי הסטר"ים. במסיבות אלה נראתה כי זהויה של המטרה בשלב האליטי של פעילות כוחותינו, כאניה "אל-קציר", היה מצוין בחחום הסבירות. כדי לטכס פרטים אחרונים אלה הרי מסקנתי היא שכל אמסיונו המקרה אין לומר שהתנהגות של מישהו מקציני חיל היס הנוגעים בתקרית זו היחה בלתי מהירה במדה שחצדיק העמידו למשפט פלילי.

7. על אף צערי על כך שכחותינו היו מעורבים בחקירת עם כלי שיט של מצאצא מדינה ידידותית, והחוצא ח העגומות שלה, הרי עלי להעמיד התנהגותם של כל אחד מהקצינים שהיחה להם נגיעה בליהי לפרשת, במבחן התנהגותם של קצינים סבירים בעת פעולות מלחמה, כשזרוע אהים של צה"ל הועמדה בפני כוחות יח צריפים במסמר, וכשנגד עיני כל המעוררים - הכשימה לשמור על בחחון המדונה, לזהות כל אויב המתנכל לה בים לחקפו בסהירונו ולהתמידו. אמת המידה אצאא להתנהגות סבירה בתנאים אלה תהיה אולי שונה מזו שהזמן רגיעה. אמנם יתכן, כי המעיין בחומר הראיות הרב שהובא בפני, יוכל להפיק לקחים כלשהם לגבי היחסים שבין שהי זרועות צה"ל שהיו מעורבים בחקירת. סדרי הפעילות בעיתות הללו, ובמיוחד בין הענפים השונים של חיל היט - אך כל אלה ודאי שאינם בגדר חקירתי. אולם אני לא גיליתי ססיה כלשהי א מרמת ההתנהגות הסבירה שחצדיק הצמדו של מישהו לדין.

דף מס' 9. מחור. 9.
עותק מס' 9. מחור. 9.

לאור האמור לעיל הנני מחליט שאין מדה מטבחת של הוכחות לכאורה ומבחינות מסירות של מישהו א' לדיון.

ניחן ביום י"ג חמוז חשכ"א (21.7.67) והוקרא בנכחותו של המצ"ר, רס"נ,

קדמי, הסניגור הצבאי הראשי - סא"ל טייך וסא"ל לונץ.

י. יהושע, סא"ל

שופט

חוקר

י/אט